

Nieuwsbrief NZG

8(3), jaargang 2006

Nederlandse Zeevogelgroep
Dutch Seabird Group

ISSN: 1566-6778

Texel, april 2008

redactie Nieuwsbrief NZG: Mardik F. Leopold
p/a IMARES- Texel, Postbus 167, 1790 AD Den Burg, Texel
e-mail zevenhuizen-3@texel.com

Guido O. Keijl, Brederodestraat 16A
1901 HW Bakkum, e-mail guido@hetnet.nl

secretariaat NZG: De Houtmanstraat 46
1792 BC Oudeschild, Texel, e-mail info@zeevogelgroep.nl

De laatste Nieuwsbrief = een nieuw begin!

Bij de vorige Atlantic Seabirds kondigden we het al aan. Met nummer 8(3) valt definitief het doek voor zowel Atlantic Seabirds als de Nieuwsbrief NZG.

Maar tot genoegen van velen komt daarvoor in de plaats SULA terug. SULA zal, net zoals zijn oude naamgenoot (1987-1998) een Nederlandstalige publicatie worden, die het midden houdt tussen een tijdschrift en nieuwsbrief.

Het ei is gelegd en het kuiken is uitgekomen. Maar om uit te vliegen en een lang en gelukkig leven te leiden, is het niet voldoende om een enthousiaste redactie te hebben. Alléén met heel veel bijdragen van de NZG leden wordt SULA wat het beoogt te zijn: een platform om met elkaar boeiende informatie uit te wisselen over zeevogels!

Kongininnedag 2007 liet een spoor van ballon afval achter aan de Frans Normandische kust
Queensday 2007 left a trail of balloon litter along the French Normandy coast
(voor foto's zie www.zeevogelgroep.nl downloads)

Rubriek: "Zwerfvuil heeft vele gezichten"

Koninginnedag in Frankrijk

Jan Andries van Franeker¹ & Gilles le Guillou²

¹ Wageningen IMARES Postbus 167, 1790 AD Den Burg (Texel). Jan.vanfraneker@wur.nl

² Groupe Ornithologique Normand, c/o 118 Route d'Orcher, F-76700 Gonfreville l'Orcher

In het onderzoek naar zwerfvuil in de magen van Noordse Stormvogels wordt onder meer samengewerkt met de Groupe Ornithologique Normand (GONm). Tijdens een werkbezoek aan GONm in begin mei 2007 werd het nederlands bezoek flink in verlegenheid gebracht. Dankzij een krachtige noordoostenwind begonnen vele Nederlandse feestballonnen aan te spoelen: een spoor van de viering van Koninginnedag in Nederland dat dus zeker 800 km ver reikte! In de erop volgende dagen werden er tijdens olievogel slachtoffer tellingen in de omgeving van Le Havre meer dan 10 ballonnen per kilometer kust geregistreerd. De massa van de "afzenders" betrof reclame makende bedrijven.

Normandische kust (Normandy coast)

De foto's tonen bijv. de Rabobank, Mediamarkt, Dagv Tegelzetbedrijf, Picobello kindermode, Stichting Evenementen Reclame, Rode Kruis Nederland, Messer Gassen, Kinderopvang Humanitas, Westland Avies Groep en Kidzcity Utrecht. Een oranje plastic bal liet geen twijfel over de herkomst. Ballonnen zijn gevaarlijk in zee omdat dieren verstrikt raken in de sierlinten of de kunststof materialen voor voedsel aanzien en opeten.

Ter ere van koninginnedag is een kinderwedstrijd met naamkaartjes aan ballonnen misschien leuk. Maar het massaal dumpen van kunststof reclame materiaal tot ver over onze landsgrenzen is niet iets dat bij het goede milieu-imago van ons koningshuis past. Misschien dat Koningin Beatrix voor de volgende viering aan feestend Nederland kan vragen om ballonnen gewoon aan de grond te houden. Dan hebben we er ook nog langer plezier van!

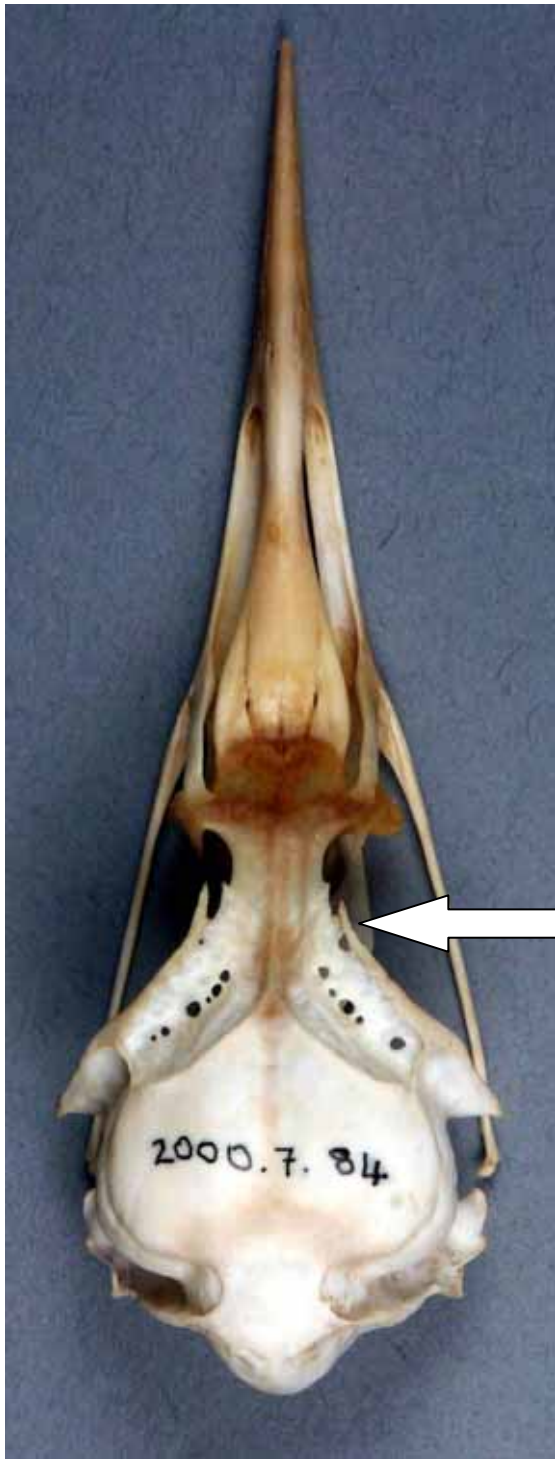
Summary: *Queensday in France*

Large numbers of balloons arrived on the coast of Normandy in France in early May 2007. These balloons had been released about 800 km to the northeast in the Netherlands following the national celebrations of Queensday on 30 April. Beached bird surveys of the Groupe Ornithologique Normand (GONm) revealed more than 10 balloons per km of coastline. Balloons threaten marine wildlife through entanglement and ingestion. A childrens contest with balloons may be fun, but the massive release of balloons with company advertisements is an issue to reconsider.

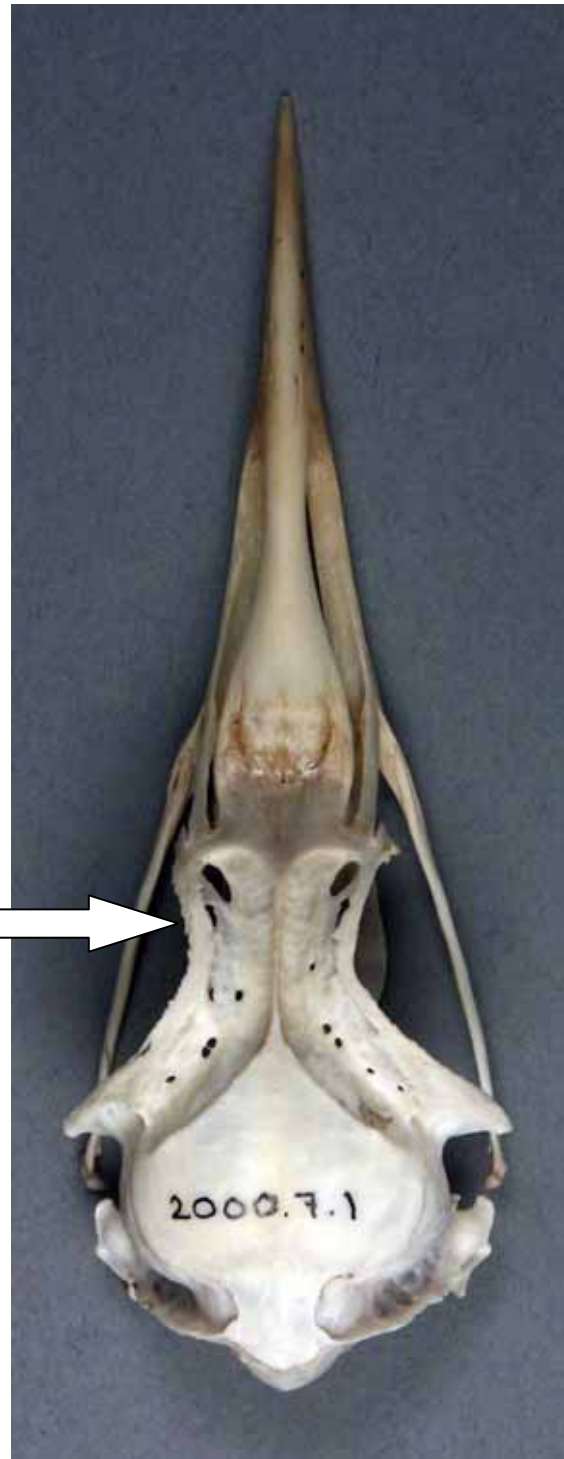

Een oranje hollandsse ballon tussen ander zwerfvuil aan de voet van de Normandische klif (An orange Dutch balloon between the other litter at the foot of the Normandy cliff)

Het is de bedoeling om in de nieuwe SULA een rubriek 'Zwerfvuil heeft vele gezichten' geregeld te laten verschijnen. Voor ideeën en bijdrages neem s.v.p contact op met jan.vanfraneker@wur.nl

Schedel jonge zeekoet (1.7 jaar), met nog niet gesloten supraorbital ridge

Schedel oude zeekoet (11 jaar), met verdikte en gesloten supraorbital ridge

Foto's Edward Soldaat

Wat botten te vertellen hebben.

In 2004 repten we er al over: schedels en botten kunnen meer vertellen dan je denkt. Bij het verzamelen van schedels en skeletten van zeevogels is het interessant en de moeite waard om naar individuele verschillen te letten. Hoe groot zijn die verschillen en wat zeggen ze ons? Om die reden is Edward Soldaat al een paar jaar bezig van diverse zeevogelsoorten series skeletten en schedels te verzamelen om inzicht te krijgen in de kenmerkende verschillen. Van alkachtigen is bekend dat in het bijzonder de schedels informatie verschaffen over de leeftijd. De rand van de oogkas vormt met de jaren een steeds dikker wordende richel, de zogenoemde *supraorbital ridge*, kortweg de **SOR**. In de literatuur wordt er wel gewag van gemaakt, maar het is tot nu toe niet veel verder gekomen dan een manier om bij ongeringde vogels de leeftijd nauwkeuriger te bepalen dan *juveniel*, *volwassen* en *heel erg oud*. Edward Soldaat en Kees Camphuysen zijn een onderzoek gestart naar dit kenmerk. Inmiddels is er dankzij de hulp van diverse strandtellers en enkele onderzoekers een groter aantal schedels van alken en zeekoeten beschikbaar gekomen.

Uit Canada kon er worden geput uit een voorraad olieslachtoffers van diksnavelzeekoeten *Uria lomvia* en uit België een mooie serie Kleine Alken *Alle alle* waardoor we inzicht hebben in de mate waarin de **SOR** zich bij deze soorten ontwikkelt. Helaas zijn geringde vogels van deze twee soorten niet beschikbaar gekomen dus veel verder dan het bepalen van de range komen we vooralsnog niet. Gunstiger ziet het eruit bij de Alk *Alca torda* en de Zeekoet *Uria aalge*. Daarvan hebben ijverige strandtellers voor een kleine, maar bruikbare serie geringde vogels gezorgd. Waarvoor dank! Geringde vogels bieden het voordeel dat in het gunstigste geval de exacte leeftijd bekend is en als de vogels als adult geringd zijn de minimale leeftijd. Het is nog te vroeg voor definitieve conclusies, maar een paar voorlopige indrukken zijn al wel te geven. Dikbekzeekoeten ontwikkelen een erg dikke **SOR**, dikker dan de gewone Zeekoet en de Alk. Ook tussen Alk en Zeekoet zijn verschillen in ontwikkeling te zien al zijn die door de beperkte aantallen beschikbare vogels nog niet glashelder in beeld te brengen. Duidelijk is ook dat wat voor één soort geldt, niet ook voor de andere soort zonder meer van toepassing is.

Alken vormen niet de enige groep die dit kenmerk ontwikkelen. Ook duikers *Gavia* ontwikkelen een **SOR**. Bij een dergelijke bevinding rijst de vraag of er een verband bestaat tussen duikgedrag en het ontstaan van deze rand. Biedt de **SOR** bescherming aan het oog bij grote waterdruk? Interessant is dan wel weer dat papegaaiduikers en alle andere alkachtigen deze voorziening weer niet hebben, maar Grote Jagers *Catharacta skua* weer wel iets vergelijkbaars en ook een bejaarde Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* kan een **SOR** ontwikkelen. Jagers, meeuwen en alkachtigen behoren tot de grote groep van de Charadriidae, waar ook alle steltlopers bij horen. Het zou dan kunnen gaan om een evolutionair restverschijnsel dat bij sommige alkachtigen functioneel is gebleven. Duikers staan evolutionair verder af; bij hen zou er sprake kunnen zijn van convergentie, het verschijnsel dat verschillende diergroepen overeenkomstige kenmerken ontwikkelen op grond van hun leefwijze. Bijzonder in dit verband is ook dat er één stormvogelsoort is die ook een duidelijke **SOR** ontwikkelt, de Kerguelen Stormvogel *Lugensa brevirostris*. Niet echt een duikende soort, maar wel met een extreem grote oogbol. Bij de duikers bij uitstek, de pinguïns ontwikkelen sommige soorten wel een **SOR**, andere niet. En dus is het zoals altijd in de wetenschap; het zoeken naar een antwoord roept weer meer vragen op.

Om verder te komen met dit onderzoek is er nog steeds een grote behoefte aan geringde alkachtigen en andere zeevogels.

Voor meer informatie over de **SOR**, kijk op de alkenpagina's op www.seabird-osteology.info of www.shearwater.nl

Edward Soldaat en Kees Camphuysen zijn blij met elke schedel (of bij verse/gave vogels het hele karkas) van geringde zeevogels. De staat waarin (verrot of aangepikt) is niet zo belangrijk.

Wie iets beschikbaar heeft kan contact opnemen met

Edward Soldaat (edward@shearwater.nl) of Kees Camphuysen (kees.camphuysen@wxs.nl)

Gewone zeehonden weer op niveau en uitbreiding van grijze zeehonden naar het oosten. Resultaten van de vliegtuigtellingen in 2007

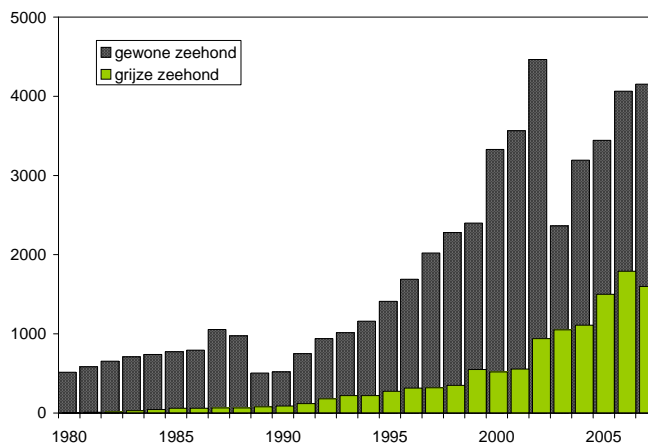
Sophie M.J.M. Brasseur, Hans J.P. Verdaat & Peter J.H. Reijnders.

Het zeeonderzoekinstituut Wageningen IMARES, vestiging Texel, voert een aantal vluchten per jaar uit om de Nederlandse zeehondenpopulatie in de Waddenzee te tellen. De vliegtuigtellingen van 2007 geven aan dat de populatie gewone zeehonden in de gehele internationale Waddenzee een jaar eerder dan verwacht het niveau heeft gehaald van vóór de virusepidemie in 2002: bijna 18.000 dieren. De tellingen worden synchroon uitgevoerd in Denemarken, Duitsland en Nederland. Voor de gewone zeehonden worden de maxima in augustus tijdens de verharing waargenomen. In de Nederlandse Waddenzee werden 4159 zeehonden geteld. Het maximum aantal getelde jongen bedroeg 987.

Minder grijze zeehonden of een uitbreiding naar het oosten?

Het maximum aantal grijze zeehonden wordt geteld in het vroege voorjaar, wanneer de meeste dieren op de kant liggen om te verharen. De tijdens de verharing getelde aantallen in 2007 zijn teruggelopen. Er werden 1566 dieren geteld terwijl dit in 2006 nog 1786 dieren bedroeg.

Lagere aantallen kunnen verschillende oorzaken hebben. In 2000 werd ook een afname in grijze zeehonden geconstateerd. Later bleek dat de dieren zich hebben verspreid over andere tot dan toe niet getelde banken. In deze periode werd drie jaar geen groei geconstateerd (zie figuur). Mogelijk is dat dit keer met name in oostelijke richting het geval. De afname kan ook veroorzaakt zijn door ontwikkelingen elders. De grijze zeehonden in Nederland maken deel uit van een grotere populatie in de Noordzee en aantallen groeien vooral dankzij influx van de Britse eilanden. Mogelijk is die influx gestagneerd in 2007. In 2008 zullen de tellingen worden uitgebreid naar andere delen van de Waddenzee en krijgen we mogelijk meer inzicht in de redenen voor de lagere telling van afgelopen jaar.

Twaalf grijze en 22 gewone zeehonden gefotografeerd ten zuiden van de Vliehors tijdens de zeehondentelling van 10 juli 2006.

Foto:
Sophie
Brasseur
IMARES

Jager waarnemingen bij Texel

Bram Feij

Grote Jagers op Hors en Razende Bol.

Op 2 juni 2006 zaten deze twee Grote Jagers op de Hors, de grote strandvlakte aan de zuidkant van Texel. Dat is een opvallend jaargetijde voor deze niet broedende dieren om de Nederlands kust te bezoeken. Aan het einde van de zomer en in het najaar wordt de nabij gelegen plaat de Razende Bol veel bezocht door Kleine Jager en ook Grote Jager. Voor Grote Sterns is de Razende Bol na het broedseizoen een belangrijke slaapplek. In de jaren 90 werd een maal een avondtelling gedaan waarbij naar schatting 10.000 Grote Sterns aanwezig waren. Voor de jagers zijn de

prooien van de talrijke sterns en meeuwen een belangrijke voedselbron. De sterns vissen rond de plaat veel op zandspiering. In deze periode kun je daar spectaculaire achtervolgingen zien.

Middelste Jagers verorberen Kokmeeuw

Op 19 oktober 2007 zagen we op Texelstroom twee Middelste Jagers samen een Kokmeeuw verorberen. Of ze de Kokmeeuw inderdaad zelf gevangen hebben, is niet waargenomen, maar aan de versheid en de vlekkeloze vorm van het slachtoffer zou dit best mogelijk kunnen zijn. Met name het zware lichaam en borst (op andere gemaakte foto's en in vlucht beter te zien), geven aan dat het hier gaat om een Middelste Jager. Vanaf de Phoca namen we in deze periode meer Middelste Jagers waar op de westelijke Waddenzee. Bij een westelijke of noordwestelijke wind worden veel zeevogels via het zeegat tussen Den Helder en Texel naar binnen geblazen.

SULA ‘nieuwe stijl’ - Komende maanden zal de eerste SULA ‘nieuwe stijl’ verschijnen. De redactie wordt gevormd door oud-gedienden uit de redactie van Atlantic Seabirds en de Nieuwsbrief NZG: Kees Camphuysen, Steve Geelhoed, Guido Keyl en Mardik Leopold. Naast dit viertal zijn Floor Arts en Martin Poot bereid gevonden om de redactie te versterken. De redactie is voor het regelmatig uitgeven van SULA echter afhankelijk van bijdragen van derden. Daarom bij deze een oproep. Denk je een bijdrage voor SULA te hebben, schroom niet en neem contact op met de redactie. SULA is Nederlandstalig en kent geen ‘reviewer’-systeem zoals Atlantic Seabirds dat had. De publicatiedrempel wordt dus bewust laag gehouden. Bovendien is de redactie altijd bereid om auteurs de helpende hand te bieden bij het publiceren van hun bijdrage.

In SULA zijn artikelen en korte bijdragen over zee- en kustvogels en zeezoogdieren in het Noordoost-Atlantische gebied welkom. Een breed scala aan onderwerpen kan aan de orde komen; variërend van aantalsontwikkelingen van broedvogels of foeragegedrag tot opvallende doortrek van een soort of een bijzondere waarneming. Ook oproepen voor onderzoek of waarnemingen, aankondigingen van conferenties of studiedagen en dergelijke kunnen in SULA gepubliceerd worden. Alle bijdragen zijn in principe Nederlandstalig, maar worden voorzien van een Engelse samenvatting en bijschriften.

Bijdragen voor de SULA redactie kunnen voorlopig het beste naar het NZG secretariaat worden gestuurd, dus per email naar info@zeevogelgroep.nl of per post naar De Houtmanstraat 46, 1792 BC Oudeschild (Texel).

Contributie betaling 2008 - Eén van de redenen om de gezamenlijke publicatie van Atlantic Seabirds met de Britse Seabird Group te beëindigen was de steeds verder oplopende vertraging van het tijdschrift. Het nu rondgestuurde nummer betreft Volume 8 Nummer 3, of te wel het laatste nummer van jaargang 2006. Om niet onmiddellijk weer met een grote achterstand te beginnen, wordt het verenigingsjaar 2007 ‘overgeslagen’.

Contributie-inning van de NZG is altijd gekoppeld geweest aan het publicatie-jaar van het tijdschrift, dus ook wat dat betreft slaan we het jaar 2007 over. Misschien “voelt” dat niet zo, omdat de contributie-inning voor 2006 pas ver in 2007 heeft plaatsgevonden! Bijgaand treft u de acceptgiro / invoice voor de contributie van het jaar 2008 de eerste jaargang van de herboren SULA. Volgend op 12 oude jaargangen SULA (1987-1998) en 8 jaargangen Atlantic Seabirds (1999-2006), zal de nieuwe SULA beginnen als Volume 21, jaargang 2008. Kosten van NZG lidmaatschap/contributie blijven voorlopig op het oude niveau van €12,- binnen Nederland en €18,50 voor het buitenland. Wilt u alstublieft zo snel mogelijk betalen? Vragen of aanmeldingen voor lidmaatschap, adreswijzigingen en opzeggingen het liefst per email naar de secretaris secretaris@zeevogelgroep.nl of per post naar J.A. van Franeker, NZG, De Houtmanstraat 46, 1792 BC Oudeschild (Texel). Voor informatie over abonnementen etc., zie www.zeevogelgroep.nl.

Marine Ornithology = gratis Met het verdwijnen van Atlantic Seabirds verliezen we natuurlijk een beetje het zicht op de internationale wereld die zeevogels nu eenmaal bevolken! Nog sterker dan voorheen zal daarom het samenwerkingsverband in ‘Marine Ornithology’ worden ondersteund als ons ‘internationaal’ contact- en publicatie-medium. Marine Ornithology is als samenwerkingsverband van vele zeevogelgroepen uitgegroeid to ‘het’ internationale zeevogeltijdschrift en is volledig kostenvrij beschikbaar via internet op www.marineornithology.org/. Breng die site eens een bezoekje! De NZG draagt al enige jaren financieel een deel van het lidmaatschapsgeld af aan Marine Ornithology. Maak er gebruik van!

Seabird Group - Bestuur en ledenvergadering van de NZG hebben besloten om géén collectief abonnement op het nieuwe tijdschrift en de Newsletters van de Britse zeevogelgroep te nemen. De Britse groep zal vermoedelijk onder de oude naam ‘Seabird’ één maal per jaar een meer glossy tijdschrift publiceren. De kosten daarvan zijn te onvoorspelbaar en zouden in ieder geval tot verhoging van onze contributie hebben geleid. NZG-leden die graag van de Britse Seabird Group op de hoogte willen blijven, kunnen een persoonlijk lidmaatschap nemen, waarvoor nadere informatie is te vinden op www.seabirdgroup.org.uk/. Er wordt door de Seabird Group aan gewerkt om het aangaan van abonnementen en betalingen makkelijker te maken. Als daarover meer informatie bekend wordt zullen we dat in SULA en op onze website www.zeevogelgroep.nl laten weten.

Zeezoogdieren - Uiteraard ligt onze aandacht bij zeevogels. Maar onvermijdelijk ligt de interessesfeer van velen toch ook bij zeezoogdieren, al is het maar omdat bij zeetrekwaarnemingen of stookpietentellingen ook de zoogdieren zich aan je opdringen. Waarnemingen van Walvisachtigen zaten al een beetje in het NZG pakket, maar zeehonden waren tot dusverre opvallend afwezig. Sophie Brasseur is bereid gevonden om dat gat te vullen en in de NZG een rol te willen spelen als informatie knooppunt over zeehonden. Als introductie is in deze Nieuwsbrief al een bijdrage opgenomen over de aantalsontwikkelingen van zeehonden in het Waddengebied.